

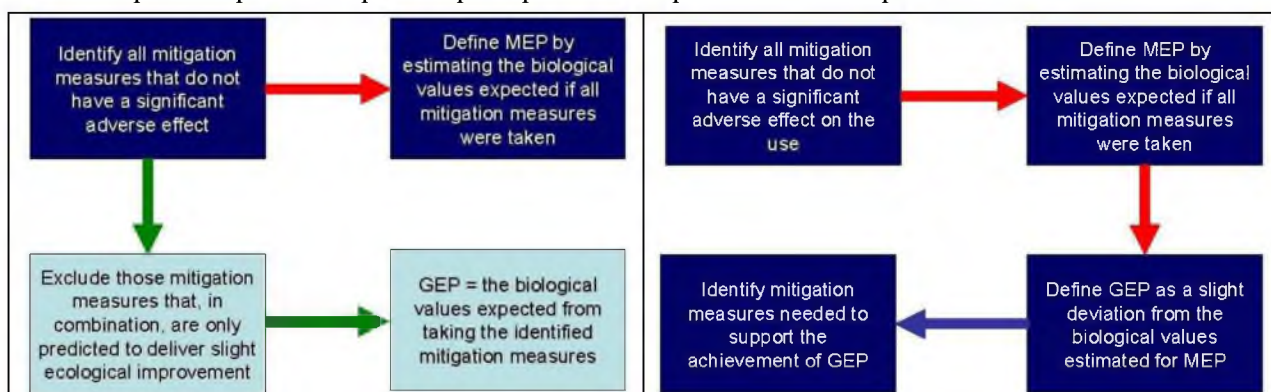
КОНЦЕПЦИЯ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДОБЪР ЕКОЛОГИЧЕН ПОТЕНЦИАЛ В БЪЛГАРИЯ

1. Въведение

В Анекс V на РДВ са представени общите дефиниции за максимален, добър и умерен екологичен потенциал за силномодифицирани или изкуствени водни тела (СМВТ/ИВТ), като за отделните елементи за качество добър екологичен потенциал (ДЕП) е представен като отклонение от максималния екологичен потенциал (МЕП). Посочените в РДВ дефиниции представят общите рамкови принципи, но не и методологията за практическото определяне на ДЕП. За тази цел в ЕС са разработени и се прилагат два подхода:

1. Класическият (CIS) подход е описан в Ръководство № 4 от 2003 г. „Идентифициране и обозначване на силномодифицирани и изкуствени водни тела”. Класическият подход предвижда предварително определяне на биологичните стандарти за ДЕП на базата на референтните условия за типа на водното тяло с характеристики, които в най-голяма степен съответстват на тези на СМВТ. Стандартите се определят независимо от разглеждането и прилагането на „смекчаващи мерки” на хидроморфологичните (ХМ) модификации, необходими за постигането на ДЕП. В Ръководство № 4 от 2003г. се предлага ДЕП да бъде дефиниран като леко отклонение от МЕП, определено чрез биологичните елементи за качество (БЕК).
2. Алтернативен подход е предложен в технически документ, изготвен от Редакционна група „Хидроморфология“ и публикуван през 2006г., наричан "методът Прага" или "подход на смекчаващи мерки". Този метод се основава на определянето на екологичното качество, необходимо за ДЕП, като се оценява какво смекчаване може да се приеме, без да се окаже значително отрицателно въздействие върху използването на СМВТ/ИВТ или околната среда като цяло.

Алтернативният „Прага подход“ поема по различен път от класическия CIS подход, като основа за определянето на ДЕП служи определянето на специфични смекчаващи мерки. В този случай ДЕП се определя като стойности на чувствителните БЕК, които се очакват при прилагането на съответните смекчаващи мерки. При класическия CIS подход и при „метода плага“ мерки свързани с прекомерни финансови разходи не се прилагат.

Фигура № 1: Основни стъпки, включени в определянето на ДЕП при използване на "Прага" подход (лява част на фигурата) в сравнение със съответните стъпки в CIS подхода, описан в Ръководство № 4 (дясна част на фигурата); червени стрелки: стъпки, следващи CIS метода; зелени стрелки: "Прага" модификации на CIS метода.

Ключова разлика между „прага метода“ и класическия CIS подход е това, че при „прага метода“ ДЕП се определя директно от смекчаващите мерки, а не косвено чрез моделирането на стойностите на БЕК за МЕР. „Прага“ модификацията води до сравними резултати с тези на CIS метода, като в същото време намалява грешките, дължащи се на моделирането на идеалните екологични условия.

2. Оценка на екологичен потенциал в България

Съществуващите класификационни системи за определяне на екологичен потенциал (ЕП) в България, които се прилагат основно за язовири, са разработени на основата на експертен опит и не са валидирани спрямо съответния натиск (напр. замърсяване, хидроморфологични изменения). При разработване на класификационната система за оценка на екологично състояние/потенциал в България (2009-2010 г.) за различните БЕК е приложен различен подход при определянето на скалите за оценка на ЕП:

- За БЕК фитобентос (реки) и БЕК фитопланктон (езера/язовири) се приема, че скалите за екологично състояние и екологичен потенциал съвпадат поради слабото влияние на ХМ модификации на водните тела върху тези биологични елементи;
- При БЕК макрозообентос (реки) все още не са въведени подходящи метрики, чувствителни към ХМ изменения;
- За БЕК макрофити (реки и езера) също се приема, че скалата за екологично състояние съвпада с тази за екологичен потенциал. Това е наложено от факта, че към момента на разработване на класификационната система липсва достатъчно информация, за да може да се оцени степента на отместване на показателите при определяне на МЕР;
- Различни скали за оценка на екологично състояние и екологичен потенциал са въведени в разработените индекси за БЕК риби. На базата на експертна оценка е определено отместване на скалата с един клас по-надолу при определяне на ЕП.

3. Следващи действия за определяне на ДЕП в България

Определянето на ДЕП в България ще бъде извършено при следната последователност от действия:

3.1. Разработване на национална методика за определяне на СМВТ и ИВТ и прилагане на всички стъпки от процедурата. Определянето на СМВТ в България ще се извърши в процеса на актуализиране на ПУРБ.

Ще се приложи процедурата описана в Ръководство № 4 към РДВ. В момента се срещат значителни трудности при прилагането на някои от стъпките:

Стъпка 7 - Определяне на възстановителните мерки, необходими за постигането на ДЕП. Преценка дали тези мерки ще окажат значимо отрицателно въздействие върху използването на СМВТ/ИВТ или околната среда като цяло;

Стъпка 8 – Преценка могат ли целите на ползване, които се осъществяват с модификациите на СМВТ да бъдат постигнати по други начини, които са значително по-добри от екологична гледна точка, технически изпълними и без високи разходи.

3.2. Определяне на групите СМВТ/ИВТ в зависимост от типа на ползване и свързаните с него модификации, както и от категорията на водните тела. Тази дейност е свързана с прилагане и адаптиране на резултатите от дейността на група ДЕП към РГ ЕКОСТАТ към условията в България. Тя ще доведе до групиране на определени типове СМВТ (напр. язовири), за които въведената класификационна система ще се промени, като някои БЕК могат да отпаднат като непредставителни от оценката на ЕП.

3.3. Определяне на смекчаваци мерки.

Разработване и приемане на каталог от „смекчаваци мерки“ за различните типове хидроморфологични модификации. Ще се използва създадената на европейско ниво библиотека от мерки, като се вземат предвид спецификите на типовете водни тела от различните категории повърхностни води в България. Каталогът ще включва информация за източника и вида на ХМ натиск, оказваното въздействие върху БЕК и смекчавашите мерки, които е необходимо да се приложат, за да се постигне ДЕП.

Разработване на смекчаваци мерки, специфични за някои отделни водни тела (или групи от ВТ) – например баластриери, за Варненско и Белославско езеро (навигация), за солници (Поморийско и Атанасовско езеро) и някои язовири.

3.4. Тестово определяне на ДЕП при различни типове модификации. Примерите ще бъдат взаимствани от група ДЕП към ЕГ ЕКОСТАТ, като ще се предложат и характерни случаи за условията в България.

3.5. Определяне на ДЕП при използване на двата съществуващи подхода. Тази стъпка може да се приложи за водни тела, при които модификациите оказват по-слабо въздействие върху чувствителните към тях БЕК (напр. за някои андигирани речни участъци).

За всички типове язовири в България ще се прилага „прага метода“. По отношение на течащите води „прага метода“ ще се прилага по-ограничено и към изкуствените големи канали, а за повечето речни СМВТ ще се прилага комбиниран подход.

Язовирите в България ще се групират по типа доминиращо водоползване и ефектите, които предизвикват върху биотата, като предстои определянето на чувствителните БЕК. Определени са 5 групи язовири:

- (i) **Язовири за питейно водоснабдяване** – това е група, при която качеството на водите е добро и отлично и са на лице регулярни колебания във водното ниво (напр. яз. Йовковци, Срекенска бара, Искър, Бели Искър, Асеновец и т.н.);
- (ii) **Язовири с резки и нерегулярни промени във водното ниво** (с почти унищожена литорална зона и свързаните съобщества на макрозообентос и макрофити и МФ) – това е група от язовири, които се използват за енергодобив (язовири по каскадата "Въча", каскадата "Долна Арда", язовири по Баташкия водносилосов път и т.н.) и за промишлено водоснабдяване (напр. яз. Душанци, Жеков вир и др.);
- (iii) **Язовири със значими сезонни промени във водното ниво** (типично е високо ниво през пролетта и много ниско ниво през есента), каквито са повечето язовири за напояване;
- (iv) **Язовири със сравнително постоянно водно ниво** (с развити макрофитни обраствания), които се използват за рибовъдство, риболов и/или рекреация;
- (v) **Комплексен тип язовири**, където липсва ясно доминиращ тип водоползване и обикновено са едновременно за енергетика, напояване, рекреация и рибовъдство;

В България ще има преходен период, когато ще съществуват и двата типа класификации - екологична и по тип водоползване. Това принципно съвпада с предложената концепция от група ЕКОСТАТ, което е тенденция и в много други държави-членки.

4. Заключение

Представената концепция за определяне на ДЕП в България се основава на възприетия подход от РГ ЕКОСТАТ към ЕК за разработване на обща методология за определяне на ДЕП в рамките на процеса на интеркалибрация. В България, както и на европейско ниво се планира този процес да завърши до края на 2016г., за да могат резултатите от него да се използват при подготовката на третия ПУРБ.

Референции:

Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive 2006: Good Practice in managing the ecological impacts of hydropower schemes; Flood protection works; and works designed to facilitate navigation under the Water Framework Directive. 30 November 2006. Final Version.

Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive 2003: Guidance Document No. 4. Identification and designation of heavily modified and artificial water bodies. Produced by Working Group 2.2-HMWB.

Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive 2003: Guidance document No. 13. Overall approach to the classification of ecological status and ecological potential. Produced by Working Group 2A.

Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive 2005: Environmental Objectives under the Water Framework Directive. Policy summary and background document. Produced by Drafting Group on "Environmental Objectives".

Heavily Modified Water Bodies: "Information Exchange on Designation, Assessment of Ecological Potential, Objective Setting and Measures", Common Implementation Strategy Workshop Brussels, 12-13 March 2009, Updated Discussion Paper, 23 April 2009

Концепция за определяне на добър екологичен потенциал в България подготвена от Консорциум „СИ ЕКО – ЕИ“, изпълнител на обществената поръчка на тема „Актуализиране на типологията и класификационната система за оценка на повърхностните водни тела от категория „река“, „езеро“ и „преходни води“ в периода на първия ПУРБ.